

Članak Visokog predstavnika, Paddy Ashdown-a: “Što sam naučio u Bosni i Hercegovini”

Nakon 10 godina svog angažmana u Bosni Hercegovini, misija Ujedinjenih naroda se krajem ove godine povlači iz BiH. Iako će u BiH ostati UN agencije, Europska unija će od UN-a preuzeti nadležnosti za policijske snage.

Povijest će naš angažman u Bosni i Hercegovini gledati kao prvi nesigurni korak ka doktrini međunarodne zajednice. Na BiH će se gledati kao na novi model međunarodnih intervencija – intervencija koje nisu usmjerene na inzistiranje na ograničenim nacionalnim interesima, nego onih koje za cilj imaju spriječavanje konflikta, promoviranje ljudskih prava i ponovnu izgradnju društva koje je uništio rat. Lekcije koje smo naučili u BiH već primjenjujemo na Kosovu, u Istočnom Timoru i Afganistanu. Možda ćemo ih također primijeniti i u Iraku.

Ovo ne znači da nismo griješili. Jesmo. Međutim, ove nas pogreške mogu voditi ka izgradnji još djelotvornije strategije u našim nastojanjima da pomognemo drugim državama da iz autoritativnog režima krenu ka uspostavi demokracije i da iz rata krenu u izgradnju mira.

Na primjer, u BiH smo smatrali da je demokracija najviši prioritet, a ocjenjivali smo je po broju izbora koje smo mogli organizirati. Rezultat, nakon sedam godina, je da su građani BiH umorni od glasovanja. Uz to, usmjeravanje naše pozornosti na izbore usporilo je naše napore na rješavanju slučajeva organiziranog kriminala i korupcije koji ugrožavaju kvalitetu života i plaše strane ulagače.

Kada sada sagledamo situaciju uviđamo da smo na prvo mjesto trebali staviti uspostavu vladavine prava jer od nje ovisi sve

ostalo: funkcionalna ekonomija, slobodan i pravičan politički sustav, razvitak građanskog društva, povjerenje javnosti u policiju i sudove. O ovim pitanjima bismo trebali razmisliti prigodom izrade naših planova za Avganistan, možda i za Irak.

Ipak, uloga Ujedinjenih naroda u BiH jedna je od neispričanih priča o uspjehu u eri koja je nastupila nakon hladnog rata. Nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma 1996. godine cinici su tvrdili da se izbjeglice nikada neće vratiti u svoje domove. Međutim, Visoki povjerenik UN-a za izbjeglice, zajedno sa drugim međunarodnim agencijama u BiH, je dokazao da nisu bili u pravu. Više od 250.000 izbjeglica u zemlji koja ima samo 3,7 milijuna stanovnika vratilo se u svoje domove iz kojih su protjerani u užasnim okolnostima.

Ujedinjeni su narodi su također pomogli BiH da formira profesionalne policijske snage. Početkom devedesetih, policija u BiH je bila oružje terora kojim je manipulirala bošnjačka, srpska i hrvatska ratna mašinerija. Danas policija radi na spriječavanju svih vrsta kriminala koji opterećuje svako društvo. Kada EU preuzme nadležnost za policijsku misiju može biti sigurna da je veliki dio pripremnih aktivnosti već obavljen.

U stvari, jedna od najvažnijih lekcija koje možemo naučiti u BiH proizilazi iz dostojanstvenog i pažljivo isplaniranog odlaska Misije UN-a iz BiH. Intervencija je uvijek daleko lakša od onoga što obično uslijedi nakon nje – od stabiliziranja poslijeratnog društva i osiguravanja da se problemi koji su doveli do intervencije više ne pojave. Misija UN-a je ostala da BiH pomogne u njenoj izgradnji. Naš uspjeh treba nas podsjetiti da stvarni posao ne prestaje s odlaskom vojnika, nego da tada tek počinje.

Primopredaja UN-ovih nadležnosti Europskoj uniji predstavlja tranziciju a ne povlačenje. Europljani s pravom i na vrijeme preuzimaju ovaj teret. Europska unija danas osigurava više od 9.000 vojnika, tržište za izvoz bosanskih proizvoda i desetine

milijuna eura godišnje u vidu pomoći BiH.

Ovo predstavlja značajnu pomoć. Međutim, ne treba zaboraviti činjenicu da BiH ne može ovisiti samo o Europi. Iako je američko vojno prisustvo u BiH reducirano na malo više od 2.000 vojnika, američka politička potpora i resursi i dalje će imati osnovni značaj za dugoročni uspjeh ponovne izgradnje BiH.

Neki tvrde da zadnji izbori koji su održani 5. listopada u BiH predstavljaju korak unazad, i da je njihov rezultat pobjeda nacionalnih stranaka koje su započele rat, te da to znači neuspjeh strategije međunarodne zajednice u BiH.

Ne slažem se s tim. Na prošlim izborima, građani su dali svoj glas protiv slabog učinka nenacionalnih stranaka na vlasti, a ne za nacionalizam. Dvije od tri nacionalne stranke su na izborima zapravo dobile manju potporu birača, a stranka koja je u odnosu na ranije izbore dobila veću potporu birača je nenacionalna oporbena stranka.

Nismo se vratili u 1990. godinu. Sljedeći mjesec će biti sedam godina od završetka rata u BiH. U vrijeme potpisivanja Daytonskog sporazuma u BiH je bilo 430.000 naoružanih ljudi, a danas ih je 22.000. Temelji za izgradnju prosperitetne demokracije su čvrsto postavljeni. Ono što stoji pred nama kao izazov je uspostava učinkovitih tijela vlasti, stabilnih institucija i poštenog rukovodstva.

Mnogi su vjerovali da Daytonski sporazum neće biti uspješan. Na kraju krajeva, ni jedna mirovna inicijativa tijekom tri i pol godine užasnog sukoba nije bila uspješna. Međutim, mir je ipak prevladao, bez obzira koliko krhak bio. Europa može početi s provedbom svoje nove uloge u BiH i biti potpuno sigurna da su Ujedinjeni narodi uradili svoj posao.